

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUĐOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 22. februára 2024*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Sociálne zabezpečenie migrujúcich pracovníkov – Nariadenie (ES) č. 987/2009 – Článok 44 ods. 2 – Pôsobnosť – Dôchodok z dôvodu celkovej práceneschopnosti – Výpočet – Zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa dosiahnutých v inom členskom štáte – Uplatniteľnosť – Článok 21 ZFEÚ – Voľný pohyb občanov – Dostatočná väzba medzi týmito dobami starostlivosti o dieťa a dobami poistenia dosiahnutými v členskom štáte zodpovednom za vyplácanie dôchodku“

Vo veci C-283/21,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Krajinský súd pre sociálne veci spolkovej krajiny Severné Porýnie-Vestfálsko, Nemecko) z 23. apríla 2021 a doručený Súdnemu dvoru 4. mája 2021, ktorý súvisí s konaním:

VA

proti

Deutsche Rentenversicherung Bund,

za účasti:

RB,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predsedníčka druhej komory A. Prechal, predseda Súdneho dvora K. Lenaerts, vykonávajúci funkciu sudcu druhej komory, sudcovia F. Biltgen (spravodajca), J. Passer a M. L. Arastey Sahún,

generálny advokát: N. Emiliou,

tajomník: D. Dittert, vedúci oddelenia,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 11. mája 2023,

* Jazyk konania: nemčina.

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- nemecká vláda, v zastúpení: J. Möller a R. Kanitz, splnomocnení zástupcovia,
- česká vláda, v zastúpení: J. Pavliš, M. Smolek a J. Vláčil, splnomocnení zástupcovia,
- holandská vláda, v zastúpení: M. K. Bulterman, J. M. Hoogveld a C. S. Schillemans, splnomocnení zástupcovia,
- Európska komisia, v zastúpení: F. Clotuche-Duvieusart, B.-R. Killmann a D. Martin, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 5. októbra 2023,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 44 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Ú. v. EÚ L 284, 2009, s. 1).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi VA a Deutsche Rentenversicherung Bund (Spolková dôchodková poisťovňa, Nemecko) vo veci zohľadnenia dôb starostlivosti o dieťa, ktoré VA dosiahla v inom členskom štáte, touto poisťovňou na účely výpočtu výšky jej dôchodku z dôvodu celkovej práceneschopnosti.

Právny rámec

Právo Únie

Nariadenie (ES) č. 883/2004

- 3 Cieľom nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Ú. v. EÚ L 166, 2004, s. 1; Mim. vyd. 05/005, s. 72), ktoré nadobudlo účinnosť 20. mája 2004, je koordinovať vnútroštátne režimy sociálneho zabezpečenia. Podľa jeho článku 91 sa toto nariadenie uplatňuje odo dňa nadobudnutia účinnosti nariadenia č. 987/2009, pričom na základe článku 97 tohto posledného uvedeného nariadenia je týmto dátumom 1. máj 2010.
- 4 Odôvodnenie 1 nariadenia č. 883/2004 znie:

„Pravidlá koordinácie vnútroštátnych systémov sociálneho zabezpečenia patria do rámca voľného pohybu osôb a mali by prispieť k zlepšeniu ich životnej úrovne a podmienok zamestnania.“

5 Článok 1 písm. t) tohto nariadenia vymedzuje pojem „doba poistenia“ ako doby prispievania alebo doby zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti, ako ich definujú alebo uznávajú za doby poistenia právne predpisy, podľa ktorých sa dosiahli alebo sa považujú za dosiahnuté, a všetky doby, ktoré sa za také považujú, ak ich uvedené právne predpisy považujú za rovnocenné dobám poistenia.

6 V článku 2 uvedeného nariadenia, nazvanom „Osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje“, sa v odseku 1 uvádza:

„Toto nariadenie sa vzťahuje na štátnych príslušníkov členského štátu, osoby bez štátnej príslušnosti a utečencov, ktorí majú bydlisko v členskom štáte a podliehajú alebo podliehali právnym predpisom jedného alebo viacerých členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov a ich pozostalých.“

7 Hlava II tohto nariadenia, nazvaná „Určenie príslušnosti právnych predpisov“, obsahuje okrem iného článok 11, nazvaný „Všeobecné pravidlá“, ktorý v odsekoch 1 až 3 stanovuje:

„1. Osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu. Tieto právne predpisy sa určia v súlade s touto hlavou.

2. Na účely tejto hlavy osoby, ktoré prijímajú peňažné dávky na základe ich činnosti ako zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činné osoby, alebo ako dôsledok tejto činnosti, sa považujú za osoby, ktoré vykonávajú túto činnosť. Toto sa nevzťahuje na dôchodky v invalidite, starobné dôchodky alebo pozostalostné dôchodky alebo, na dôchodky v súvislosti s pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, alebo na nemocenské peňažné dávky vzťahujúce sa na ošetrovanie počas neobmedzenej doby.

3. S výhradou článkov 12 až 16:

a) osoba vykonávajúca činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba v členskom štáte podlieha právnym predpisom tohto členského štátu;

b) štátny zamestnanec podlieha právnym predpisom členského štátu, ktorého správa ho zamestnáva;

c) osoba prijímajúca dávku v nezamestnanosti v súlade s článkom 65 podľa právnych predpisov členského štátu bydliska podlieha právnym predpisom tohto členského štátu;

d) osoba povolaná alebo opätovne povolaná na výkon služby v ozbrojených silách alebo civilnej služby členského štátu podlieha právnym predpisom tohto členského štátu;

e) ktorákoľvek iná osoba, na ktorú sa písm. a) až d) nevzťahujú, podlieha právnym predpisom členského štátu bydliska bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia tohto nariadenia zaručujúce tejto osobe dávky podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov.“

8 Podľa článku 87 nariadenia č. 883/2004 s názvom „Prechodné ustanovenia“:

„1. Podľa tohto nariadenia nevznikajú žiadne nároky na obdobie pred dátumom uplatňovania tohto nariadenia.

2. Všetky doby poistenia a prípadne všetky doby zamestnania, samostatnej zárobkovej činnosti alebo bydliska dosiahnuté podľa právnych predpisov členského štátu pred dátumom uplatňovania tohto nariadenia v danom členskom štáte sa zohľadnia na určenie nárokov nadobudnutých podľa tohto nariadenia.

3. S výhradou odseku 1 sa nadobúda nárok podľa tohto nariadenia, dokonca aj keď sa týka poistnej udalosti, ku ktorej došlo pred dátumom uplatňovania tohto nariadenia v danom členskom štáte.

...“

Nariadenie č. 987/2009

9 Nariadenie č. 987/2009 stanovuje postup vykonávania nariadenia č. 883/2004, v súlade s článkom 89 tohto posledného uvedeného nariadenia.

10 Článok 1 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 987/2009 znie:

„Na účely tohto nariadenia:

...

c) uplatňujú sa vymedzenia pojmov uvedené v [nariadení č. 883/2004].“

11 V článku 44 nariadenia č. 987/2009, nazvanom „Zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa“, sa uvádza:

„1. Na účely tohto článku sa ‚doba starostlivosti o dieťa‘ vzťahuje na každú dobu, ktorá sa pripočítava podľa právnych predpisov členského štátu v oblasti dôchodkov alebo za ktorú priamo vzniká nárok na doplatok k dôchodku z dôvodu starostlivosti o dieťa bez ohľadu na metódu, ktorá sa používa na výpočet týchto dôb, a bez ohľadu na to, či plynú počas starostlivosti o dieťa alebo sa priznali so spätnou platnosťou.

2. Ak sa podľa právnych predpisov členského štátu, ktorý je príslušný podľa hlavy II [nariadenia č. 883/2004], nezohľadňuje žiadna doba starostlivosti o dieťa, inštitúcia členského štátu, ktorého právne predpisy sa podľa hlavy II [nariadenia č. 883/2004] vzťahovali na dotknutú osobu na základe toho, že vykonávala činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba k dátumu, keď sa podľa týchto právnych predpisov začala zohľadňovať doba starostlivosti o dotknuté dieťa, je naďalej zodpovedná za zohľadňovanie tejto doby ako doby starostlivosti o dieťa podľa svojich právnych predpisov, ako keby sa takáto starostlivosť o dieťa uskutočňovala na jeho vlastnom území.

3. Odsek 2 sa neuplatňuje, ak sa na dotknutú osobu vzťahujú alebo začnú vzťahovať právne predpisy iného členského štátu z dôvodu výkonu činnosti zamestnanca alebo samostatnej zárobkovej činnosti.“

12 Článok 93 nariadenia č. 987/2009, nazvaný „Prechodné ustanovenia“, znie takto:

„Článok 87 [nariadenia č. 883/2004] sa uplatňuje na situácie, na ktoré sa vzťahuje [nariadenie č. 987/2009].“

Nemecké právo

- 13 Ustanovenie § 56 Sozialgesetzbuch, Sechstes Buch (VI) – Gesetzliche Rentenversicherung (šiesta kniha Zákonníka sociálneho zabezpečenia: zákonný režim dôchodkového poistenia) (ďalej len „SGB VI“), v znení zákona z 28. novembra 2018 (BGBl. I, s. 2016) (ďalej len „SGB VI v znení novely z roku 2018“) znie:

„1. ‚Doba starostlivosti o dieťa‘ je obdobie venované výchove dieťaťa počas prvých troch rokov jeho života. Doba starostlivosti o dieťa sa započíta pre jedného z rodičov dieťaťa... ak:

- (1) dobu venovanú starostlivosti o dieťa treba pripísať tomuto rodičovi,
- (2) starostlivosť o dieťa sa uskutočnila v Spolkovej republike Nemecko alebo sa za takú môže považovať,
- (3) nič nebráni tomu, aby bolo dotknutému rodičovi toto obdobie započítané.

...

3. Doba starostlivosti o dieťa sa považuje za uskutočnenú v Spolkovej republike Nemecko, ak rodič, ktorý sa o dieťa stará, tam mal spolu s dieťaťom obvyklý pobyt. Doba starostlivosti o dieťa v zahraničí je rovnocenná dobe starostlivosti o dieťa v Spolkovej republike Nemecko, ak rodič, ktorý sa o dieťa stará, mal spolu s dieťaťom obvyklý pobyt v zahraničí a počas doby venovanej starostlivosti o dieťa alebo bezprostredne pred jeho narodením dosiahol doby povinného platenia príspevkov z dôvodu, že bol zamestnaný, alebo vykonával samostatnú zárobkovú činnosť. To isté platí aj v prípade spoločného bydliska manželov alebo partnerov v zahraničí, ak takéto doby povinného prispievania nadobudol manžel alebo partner rodiča, ktorý dieťa vychovával, alebo ich tento nenadobudol len z toho dôvodu, že patril medzi osoby uvedené v § 5 ods. 1 a 4, alebo bol oslobodený od povinného poistenia.

...

5. Doba starostlivosti o dieťa sa začína na konci mesiaca, v ktorom sa dieťa narodilo, a končí sa uplynutím 36 kalendárnych mesiacov. ...“

- 14 V § 57 SGB VI v znení zákona z 21. marca 2001 (BGBl. I, s. 403) sa uvádza:

„Obdobie venované výchove dieťaťa do dovŕšenia veku desiatich rokov predstavuje pre jedného z rodičov zohľadňovanú dobu za predpokladu, že počas tohto obdobia sú splnené aj podmienky na uznanie doby starostlivosti o dieťa. To isté platí aj pre obdobia výkonu samostatnej zárobkovej činnosti, ktorá nebola len nepatrného rozsahu, pokiaľ sú tieto obdobia zároveň dobami povinného platenia príspevkov.“

- 15 Ustanovenie § 249 ods. 1 SGB VI v znení zákona z 23. júna 2014 (BGBl. I, s. 787) znie:

„V prípade dieťaťa narodeného pred 1. januárom 1992 sa doba starostlivosti končí uplynutím 24 kalendárnych mesiacov po uplynutí mesiaca, v ktorom sa dieťa narodilo.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 16 Žalobkyňa vo veci samej je nemecká štátna príslušníčka narodená v roku 1958 v Aachene (Nemecko).
- 17 V období rokov 1962 až 2010 žila v meste Vaals (Holandsko), ktoré je vzdialené približne 5 km od Aachenu. V tomto poslednom uvedenom meste chodila do školy a v auguste 1975 sa tam začala učiť za vychovávateľku, čo je povolanie uznané Spolkovou republikou Nemecko.
- 18 Dňa 1. augusta 1978 začala žalobkyňa vo veci samej ročnú odbornú prax v materskej škole v Aachene. Podľa nemeckých právnych predpisov sa mal tento rok považovať za dobu zamestnania v Nemecku, ktorá podlieha povinnému poisteniu. Keďže však nebol k dispozícii dostatočný počet platených pracovných miest, žalobkyňa vo veci samej absolvovala svoju odbornú prax bez nároku na mzdu a z tohto dôvodu bola od poistenia oslobodená. Počas tejto doby odbornej praxe tak neplatila žiadne príspevky do zákonného režimu dôchodkového poistenia v Nemecku.
- 19 Po ukončení svojej odbornej praxe žalobkyňa vo veci samej od 1. augusta 1979 pokračovala vo vzdelávaní za vychovávateľku v Aachene a zložila Fachhochschulreife (odborná maturita), pričom naďalej žila v Holandsku. Po ukončení svojho štúdia v júli 1980 nevykonávala profesijnú činnosť v Nemecku ani Holandsku.
- 20 Dňa 15. novembra 1986 a 2. júna 1989 sa žalobkyňi vo veci samej narodili dve deti, ktoré boli vychovávané v Holandsku a chodili do školy v Nemecku. V tomto čase žalobkyňa vo veci samej neplatila príspevky do zákonného režimu dôchodkového poistenia v Nemecku.
- 21 Od septembra 1993 do augusta 1995 vykonávala činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v Nemecku, za ktorú neplatila príspevky do tohto režimu. Následne od apríla 1999 do októbra 2012 vykonávala v Nemecku zárobkovú činnosť, ktorá sa podľa nemeckého práva považuje za činnosť „nepatrného rozsahu“ a nepodlieha povinnému poisteniu.
- 22 V priebehu roka 2010 sa žalobkyňa vo veci samej presťahovala do Nemecka. Od októbra 2012 tam vykonávala zárobkovú činnosť a v tejto súvislosti platila príspevky do zákonného režimu dôchodkového poistenia v Nemecku.
- 23 Od marca 2018 poberá žalobkyňa vo veci samej od Spolkovej dôchodkovej poisťovne, ktorá je žalovanou vo veci samej, dôchodok z dôvodu celkovej práceneschopnosti. Na účely výpočtu výšky tohto dôchodku žalovaná vo veci samej konštatovala, že okrem období, počas ktorých žalobkyňa vo veci samej platila príspevky do zákonného režimu dôchodkového poistenia v Nemecku, t. j. od roku 2012, patria medzi relevantné obdobia aj tie obdobia, počas ktorých absolvovala odbornú prípravu v Nemecku – t. j. od augusta 1975 do júla 1978, ako aj od augusta 1979 do júla 1980 –, a obdobie od 1. apríla do 1. júna 1999, počas ktorého žalobkyňa vo veci samej, ktorá pritom vychovávala svoje deti v Holandsku, vykonávala zárobkovú činnosť v Nemecku bez toho, aby podliehala povinnému poisteniu.
- 24 Žalobkyňa vo veci samej podala žalobu na nemecký prvostupňový súd, v rámci ktorej tvrdila, že žalovaná vo veci samej na účely výpočtu výšky jej nemeckého dôchodku z dôvodu celkovej práceneschopnosti nesprávne nezohľadnila ako relevantné doby tie doby starostlivosti o dieťa, ktoré žalobkyňa dosiahla v Holandsku v období od 15. novembra 1986 do 31. marca 1999, pričom nevykonávala profesijnú činnosť (ďalej len „sporné obdobia“). Táto žaloba bola zamietnutá.

- 25 Žalobkyňa vo veci samej podala proti rozhodnutiu o zamietnutí jej žaloby odvolanie na Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Krajinský súd pre sociálne veci spolkovej krajiny Severné Porýnie-Vestfálsko, Nemecko), ktorý je súdom, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 26 Tento súd poznamenáva, že podľa § 56 ods. 3 prvej vety SGB VI v znení novely z roku 2018 nemožno sporné obdobia zohľadniť na účely výpočtu výšky dôchodku žalobkyne vo veci samej z dôvodu celkovej práceneschopnosti, keďže jej dve deti neboli počas týchto období vychovávané v Nemecku. Sporné obdobia nemôžu patriť ani do pôsobnosti § 56 ods. 3 druhej vety SGB VI v znení novely z roku 2018, keďže na to, aby to tak bolo, by žalobkyňa vo veci samej musela mať obvyklý pobyt v zahraničí spolu so svojimi deťmi a počas týchto období alebo bezprostredne pred nimi by musela platiť príspevky v Nemecku na základe činnosti vykonávanej v zahraničí ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba. Okrem toho vnútroštátny súd zdôrazňuje, že podmienky stanovené v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 nie sú v prejednávanej veci splnené, keďže v čase narodenia jej detí, ku ktorému došlo počas sporných období, nebola žalobkyňa vo veci samej v Nemecku zamestnaná ani samostatne zárobkovo činná.
- 27 Vnútroštátny súd sa však zamýšľa nad otázkou, či so zreteľom na judikatúru Súdneho dvora, predovšetkým na rozsudok z 19. júla 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475), musí žalovaná vo veci samej vzhľadom na určité skutočnosti, ktoré zrejme naznačujú existenciu „dostatočne úzkej väzby“ medzi spornými dobami a dobami poistenia dosiahnutými v nemeckom dôchodkovom systéme, zohľadniť na základe článku 21 ZFEÚ tieto sporné doby na účely výpočtu výšky nemeckého dôchodku z dôvodu celkovej práceneschopnosti žalobkyne vo veci samej.
- 28 V tejto súvislosti vnútroštátny súd po prvé poukazuje na to, že spor vo veci samej sa líši od veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 19. júla 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475). Žalobkyňa vo veci samej totiž pred narodením svojich detí nepodliehala povinnému poisteniu v Nemecku a neplatila príspevky do zákonného režimu dôchodkového poistenia v Nemecku. Okrem toho mala v tom čase v Holandsku trvalý pobyt, a nebolo to teda tak, že by si len dočasne premiestnila svoje bydlisko, tak ako to bolo v tejto poslednej uvedenej veci.
- 29 Po druhé vnútroštátny súd zdôrazňuje, že celý pracovný život žalobkyne vo veci samej je spojený so Spolkovou republikou Nemecko, že tam absolvovala celú svoju školskú dochádzku, že práve v tomto členskom štáte absolvovala ročnú odbornú prax – ktorá by podliehala povinnému poisteniu, ak by v tom čase bol k dispozícii dostatočný počet platených pracovných miest – a že ostatné roky, počas ktorých absolvovala odbornú prípravu, boli zohľadnené ako „obdobia zakladajúce dôchodkové práva“. Okrem toho jej deti chodili do školy v Nemecku a spolu so svojou rodinou si zriadila bydlisko v Holandsku v blízkosti nemeckých hraníc.
- 30 Vzhľadom na tieto skutočnosti sa vnútroštátny súd zamýšľa nad tým, či je skutočnosť, že vnútroštátne právo nezohľadňuje sporné obdobia, v súlade s právom Únie.
- 31 Za týchto okolností Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Krajinský súd pre sociálne veci spolkovej krajiny Severné Porýnie-Vestfálsko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:
- „1. Zohľadňuje sa podľa predpisov [Holandského kráľovstva] – ako podľa právnych predpisov členského štátu príslušného podľa hlavy II [nariadenia č. 883/2004] – doba starostlivosti o dieťa v zmysle článku 44 ods. 2 [nariadenia č. 987/2009] tým, že doba starostlivosti o dieťa v tomto [členskom] štáte zakladá dôchodkové práva čisto ako doba bydliska?

2. V prípade, že odpoveď na prvú otázku je záporná, má sa článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 – ďalej rozvinutý rozsudkami z 23. novembra 2000 Elsen (C-135/99, EU:C:2000:647), a z 19. júla 2012, Reichel Albert (C-522/10, EU:C:2012:475) – extenzívne vykladať v tom zmysle, že príslušný členský štát musí zohľadniť dobu starostlivosti o dieťa aj v prípade, že pred starostlivosťou [o dieťa] a po nej osoba vykonávajúca starostlivosť síce dosiahla doby, ktoré sa zohľadňujú pri posudzovaní dôchodkových práv z dôvodu vzdelávania alebo zárobkovej činnosti iba v systéme tohto štátu, ale bezprostredne pred starostlivosťou o dieťa alebo po nej neplatila príspevky do tohto systému?“

O prejudiciálnych otázkach

O prípustnosti prvej otázky

- 32 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 vykladať v tom zmysle, že doba starostlivosti o dieťa v zmysle tohto ustanovenia sa má považovať za dobu, ktorá sa zohľadňuje, pokiaľ podľa práva členského štátu, ktorý je príslušný v zmysle ustanovení hlavy II nariadenia č. 883/2004, umožňuje nadobudnutie dôchodkových práv v tomto členskom štáte z titulu obdobia bydliska.
- 33 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora platí, že hoci pri otázkach týkajúcich sa výkladu práva Únie položených vnútroštátnym súdom v rámci právnej úpravy a skutkových okolností, ktoré tento súd vymedzuje na vlastnú zodpovednosť a ktorých správnosť Súdnemu dvoru neprináleží preverovať, platí prezumpcia relevantnosti, je pravda, že konanie upravené v článku 267 ZFEÚ predstavuje nástroj spolupráce medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi, prostredníctvom ktorého Súdny dvor poskytuje týmto súdom prvky výkladu práva Únie, ktoré potrebujú na vyriešenie im predložených sporov (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. marca 2020, Miasto Łowicz a Prokurator Generalny, C-558/18 a C-563/18, EU:C:2020:234, body 43 a 44, ako aj citovanú judikatúru).
- 34 Vo veci samej, tak ako uviedol generálny advokát v bode 31 svojich návrhov, na to, aby v súlade s článkom 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 bola inštitúcia členského štátu – v prejednávanej veci nemecká inštitúcia – povinná zohľadniť doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté dotknutou osobou v inom členskom štáte – v prejednávanej veci v Holandsku –, musia byť splnené tri kumulatívne podmienky, a to po prvé, že doby starostlivosti o dieťa sa nezohľadňujú podľa právnych predpisov tohto druhého uvedeného členského štátu, po druhé, že právne predpisy prvého uvedeného členského štátu sa predtým uplatňovali na dotknutú osobu z dôvodu, že táto osoba vykonávala činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba v tomto členskom štáte, a po tretie, že táto osoba naďalej podliehala právnym predpisom prvého členského štátu z dôvodu výkonu tejto činnosti k dátumu, ku ktorému sa podľa právnych predpisov tohto členského štátu doba starostlivosti o dieťa začala pri dotknutom dieťati zohľadňovať.
- 35 V tomto ustanovení sa uvádza, že tento dátum sa určuje podľa vnútroštátnych ustanovení členského štátu, ktoré upravujú zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa. Na základe nemeckej právnej úpravy sú v prejednávanej veci dátumami relevantnými na tento účel dni narodenia dvoch detí žalobkyne vo veci samej, t. j. 15. november 1986 a 2. jún 1989.
- 36 Platí pritom, že hoci na základe článku 87 ods. 3 nariadenia č. 883/2004 a článku 93 nariadenia č. 987/2009 je posledné uvedené nariadenie uplatniteľné *ratione temporis* na situáciu, o ktorú ide vo veci samej, táto situácia nespĺňa všetky podmienky uplatnenia článku 44 ods. 2 nariadenia

č. 987/2009, keďže ani pred dňom, keď sa žalobkyňa vo veci samej začala starať o svoje deti, ani k tomuto dátumu nevykonávala v Nemecku činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba.

- 37 V dôsledku toho treba konštatovať, že toto posledné uvedené ustanovenie nie je v prejednávanej veci uplatniteľné a že odpoveď Súdneho dvora na prvú otázku nie je potrebná na vyriešenie sporu vo veci samej.
- 38 Z uvedeného vyplýva, že prvá otázka je neprípustná.

O druhej otázke

- 39 Na úvod treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry v rámci spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdny dvorom zakotvenej v článku 267 ZFEÚ prináleží Súdnu dvoru poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď, ktorá mu umožní rozhodnúť spor, ktorý prejednáva. Z tohto pohľadu Súdnu dvoru prináleží v prípade potreby preformulovať otázky, ktoré sú mu položené. Povinnosťou Súdneho dvora je totiž vykladať všetky ustanovenia práva Únie, ktoré vnútroštátne súdy potrebujú na rozhodovanie o sporoch, ktoré im boli predložené, aj keď tieto ustanovenia nie sú výslovne spomenuté v otázkach položených Súdnu dvoru týmito súdmi (rozsudok z 8. júla 2021, Staatsanwaltschaft Köln a Bundesamt für Güterverkehr, C-937/19, EU:C:2021:555, bod 22, ako aj citovaná judikatúra).
- 40 V prejednávanej veci z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že predmet sporu vo veci samej sa týka toho, že žalovaná vo veci samej na účely priznania dôchodku žalobkyni vo veci samej z dôvodu celkovej práceneschopnosti nezohľadnila doby starostlivosti o dieťa, ktoré táto dosiahla v Holandsku. V tejto súvislosti sa vnútroštátny súd, ktorý pritom uvádza, že podmienky uplatnenia článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 nie sú vo veci samej zrejme splnené, v každom prípade zamýšľa nad tým, či vzhľadom na článok 21 ZFEÚ je žalovaná vo veci samej povinná v súlade s judikatúrou vyplývajúcou z rozsudku z 19. júla 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475), tieto doby starostlivosti zohľadniť, a to napriek skutočnosti, že na rozdiel od osoby dotknutej vo veci, v ktorej bol vydaný tento rozsudok, žalobkyňa vo veci samej nevykonávala činnosť, ktorá by viedla k plateniu príspevkov na povinné poistenie v Nemecku pred a bezprostredne po dosiahnutí dôb starostlivosti o jej deti na území Holandského kráľovstva, t. j. v členskom štáte, v ktorom nebývala len prechodne, ale počas mnohých rokov.
- 41 Za týchto okolností treba druhú otázku chápať tak, že jej podstata spočíva v tom, či sa má článok 21 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že v prípade, že dotknutá osoba nespĺňa podmienku výkonu činnosti ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, ktorú ukladá článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, na to, aby určitá osoba na účely priznania dôchodku z dôvodu celkovej práceneschopnosti dosiahla to, aby jej členský štát zodpovedný za vyplácanie tohto dôchodku zohľadnil doby starostlivosti o dieťa, ktoré dosiahla v inom členskom štáte – no doby poistenia z titulu dôb odbornej prípravy alebo profesijnej činnosti dosiahla výlučne v prvom uvedenom členskom štáte, a to tak pred, ako aj po týchto dobách starostlivosti – je tento členský štát povinný zohľadniť tieto doby napriek skutočnosti, že táto osoba v uvedenom členskom štáte pred uvedenými dobami starostlivosti ani bezprostredne po nich neplatila príspevky.
- 42 Na úvod treba uviesť, že podľa informácií poskytnutých Súdnu dvoru v rámci tohto konania je Spolková republika Nemecko jediným členským štátom príslušným na priznanie dôchodku žalobkyni vo veci samej z dôvodu celkovej práceneschopnosti, t. j. dôchodku, ktorý je jediným dôchodkom, o ktorý ide v konaní prebiehajúcim na vnútroštátnom súde. Holandská vláda tak na

pojednávani pred Súdny dvorom uviedla, že žalobkyňa vo veci samej nemá v Holandsku žiadny nárok na dôchodok tohto druhu, keďže tam nikdy nepracovala. Zdá sa teda, že v Holandsku sporné obdobia na účely priznania takéhoto dôchodku nemožno zohľadniť.

- 43 Po tomto spresnení treba určiť, či vzhľadom na článok 21 ZFEÚ majú byť obdobia, akými sú sporné obdobia, zohľadnené inštitúciou členského štátu zodpovednou za vyplácanie dôchodku z dôvodu úplnej práceneschopnosti, o ktorý ide vo veci samej, za takých okolností, o aké ide vo veci samej.
- 44 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že vzhľadom na to, že článok 44 nariadenia č. 987/2009 neupravuje zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa v zahraničí výlučným spôsobom a že cieľ zabezpečiť dodržiavanie zásady voľného pohybu zakotvenej v článku 21 ZFEÚ má prednosť aj v rámci nariadení č. 883/2004 a 987/2009, sa závery z rozsudku z 19. júla 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475), dajú vzťahovať na situáciu, v ktorej je nariadenie č. 987/2009 uplatniteľné *ratione temporis*, avšak v ktorej dotknutá osoba nespĺňa podmienku výkonu činnosti ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, ktorú ukladá článok 44 ods. 2 tohto nariadenia, na to, aby jej členský štát zodpovedný za vyplácanie tohto dôchodku zohľadnil, na účely priznania dôchodku, doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v iných členských štátoch [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. júla 2022, Pensionsversicherungsanstalt (Doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v zahraničí), C-576/20, EU:C:2022:525, bod 62].
- 45 Súdny dvor tak rozhodol, že v situácii, keď dotknutá osoba nespĺňala túto podmienku, ale výlučne pracovala a platila príspevky v členskom štáte zodpovednom za vyplácanie jej starobného dôchodku, a to tak pred, ako aj po presťahovaní sa do iných členských štátov, v ktorých sa venovala starostlivosti o svoje deti, existuje dostatočná súvislosť medzi dobami starostlivosti o dieťa dosiahnutými touto osobou v zahraničí a dobami poistenia dosiahnutými z dôvodu výkonu profesijnej činnosti v členskom štáte zodpovednom za vyplácanie jej starobného dôchodku. Podľa Súdneho dvora je preto tento členský štát povinný zohľadniť tieto doby starostlivosti o dieťa na základe článku 21 ZFEÚ [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. júla 2022, Pensionsversicherungsanstalt (Doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v zahraničí), C-576/20, EU:C:2022:525, body 65 a 66].
- 46 Z judikatúry citovanej v dvoch predchádzajúcich bodoch tak vyplýva, že článok 21 ZFEÚ ukladá členskému štátu zodpovednému za vyplácanie predmetného dôchodku povinnosť zohľadniť na účely priznania tohto dôchodku doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté dotknutou osobou v inom členskom štáte, pokiaľ sa preukáže, že medzi uvedenými dobami starostlivosti o dieťa a dobami poistenia dosiahnutými touto osobou z dôvodu výkonu profesijnej činnosti v prvom členskom štáte existuje dostatočná väzba.
- 47 Existenciu takejto „dostatočnej väzby“ treba považovať za preukázanú aj v prípade, že dotknutá osoba dosiahla doby poistenia – z titulu dôb odbornej prípravy alebo profesijnej činnosti – výlučne v členskom štáte zodpovednom za vyplácanie jej dôchodku, a to tak pred dobami starostlivosti o svoje deti v inom členskom štáte, ako aj po ich dosiahnutí.
- 48 V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že podľa článku 1 písm. t) nariadenia č. 883/2004, ktorý je relevantný aj v kontexte výkladu článku 21 ZFEÚ, pojem „doby poistenia“ označuje doby prispievania alebo doby zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti, ako ich definujú alebo uznávajú za doby poistenia právne predpisy, podľa ktorých sa dosiahli alebo sa považujú za dosiahnuté, a všetky doby, ktoré sa za také považujú, ak ich uvedené právne predpisy považujú za rovnocenné dobám poistenia. Členské štáty preto môžu vo svojich vnútroštátnych právnych

predpisoch stanoví, že určité obdobia života osoby, počas ktorých táto osoba nevykonávala činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, ktorá podlieha povinnému poisteniu, a teda neplatila príspevky, sa považujú za „doby poistenia“ dosiahnuté v dotknutom členskom štáte.

- 49 V takomto prípade skutočnosť, že dotknutá osoba neplatila príspevky v tomto členskom štáte počas dôb, ktoré vnútroštátna právna úprava tohto štátu považovala za takéto doby poistenia, nie je takej povahy, že by vylučovala existenciu dostatočnej väzby medzi dobami starostlivosti o dieťa dosiahnutými touto osobou v inom členskom štáte a dobami poistenia dosiahnutými v prvom členskom štáte.
- 50 V prejednávanej veci zo spisu predloženého Súdneho dvoru vyplýva, že pred dobami starostlivosti o svoje deti v Holandsku a po ich dosiahnutí dosiahla žalobkyňa vo veci samej doby poistenia výlučne v Nemecku. Zdá sa totiž, že pred narodením jej detí dosiahla doby odbornej prípravy v Nemecku, ktoré sa napriek tomu, že nevedli k plateniu príspevkov, podľa nemeckého práva považujú za doby poistenia. Okrem toho sa zdá, že od konca dôb starostlivosti o svoje deti do októbra 2012 vykonávala v Nemecku zárobkovú činnosť nepatrného rozsahu, ktorá sa podľa nemeckého práva tiež považuje za dobu poistenia, hoci nevedla k plateniu príspevkov. Napokon sa zdá, že od októbra 2012 do marca 2018 vykonávala profesijnú činnosť na území Spolkovej republiky Nemecko podliehajúcu povinnému poisteniu, a teda platila príspevky do zákonného režimu povinného poistenia tohto členského štátu.
- 51 S výhradou overenia zo strany vnútroštátneho súdu sa teda zdá, že vo veci samej existuje dostatočná väzba medzi dobami starostlivosti o dieťa, ktoré žalobkyňa vo veci samej dosiahla v Holandsku, a dobami poistenia, ktoré dosiahla výlučne na území Spolkovej republiky Nemecko, a to tak pred, ako aj po týchto dobách starostlivosti, napriek skutočnosti, že táto osoba v tomto poslednom uvedenom členskom štáte pred uvedenými dobami starostlivosti ani bezprostredne po nich neplatila príspevky.
- 52 V situácii, o akú ide vo veci samej, je dĺžka obdobia pobytu dotknutej osoby v členskom štáte, v ktorom sa táto osoba venovala starostlivosti o svoje deti, irelevantná.
- 53 V dôsledku toho v takejto situácii členský štát zodpovedný za vyplácanie predmetného dôchodku nemôže vylúčiť zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa len z toho dôvodu, že tieto doby boli dosiahnuté v inom členskom štáte, pretože inak by znevýhodňoval svojich štátnych príslušníkov, ktorí využili svoju slobodu pohybu, a tým by porušoval článok 21 ZFEÚ [pozri v tomto zmysle rozsudky z 19. júla 2012, Reichel-Albert, C-522/10, EU:C:2012:475, body 41, 42 a 44, ako aj zo 7. júla 2022, Pensionsversicherungsanstalt (Doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v zahraničí), C-576/20, EU:C:2022:525, bod 64].
- 54 Z uvedeného vyplýva, že v situácii, keď – s výhradou overení, ktorých vykonanie prináleží vnútroštátnemu súdu – z titulu dôb odbornej prípravy alebo profesijnej činnosti dosiahla dotknutá osoba doby poistenia výlučne v členskom štáte zodpovednom za vyplácanie jej dôchodku z dôvodu celkovej práceneschopnosti, a to tak pred dobami starostlivosti o dieťa v inom členskom štáte, ako aj po ich dosiahnutí, prvý členský štát je na základe článku 21 ZFEÚ povinný na účely priznania tohto dôchodku zohľadniť tieto doby starostlivosti napriek skutočnosti, že táto osoba v tomto prvom členskom štáte pred uvedenými dobami starostlivosti ani bezprostredne po nich neplatila príspevky.

- 55 Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 21 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že v prípade, že dotknutá osoba nespĺňa podmienku výkonu činnosti ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, ktorú ukladá článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, na to, aby na účely priznania dôchodku z dôvodu celkovej práceneschopnosti dosiahla, že jej členský štát zodpovedný za vyplácanie tohto dôchodku zohľadní doby starostlivosti o dieťa, ktoré dosiahla v inom členskom štáte, ale táto osoba dosiahla doby poistenia z titulu dôb odbornej prípravy alebo profesijnej činnosti výlučne v prvom uvedenom členskom štáte, a to tak pred týmito dobami starostlivosti, ako aj po ich dosiahnutí, tento členský štát je povinný zohľadniť tieto posledné uvedené doby napriek skutočnosti, že táto osoba v uvedenom členskom štáte pred uvedenými dobami starostlivosti ani bezprostredne po nich neplatila príspevky.

O trovách

- 56 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

Článok 21 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že v prípade, že dotknutá osoba nespĺňa podmienku výkonu činnosti ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, ktorú ukladá článok 44 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, na to, aby na účely priznania dôchodku z dôvodu celkovej práceneschopnosti dosiahla, že jej členský štát zodpovedný za vyplácanie tohto dôchodku zohľadní doby starostlivosti o dieťa, ktoré dosiahla v inom členskom štáte, ale táto osoba dosiahla doby poistenia z titulu dôb odbornej prípravy alebo profesijnej činnosti výlučne v prvom uvedenom členskom štáte, a to tak pred týmito dobami starostlivosti, ako aj po ich dosiahnutí, tento členský štát je povinný zohľadniť tieto posledné uvedené doby napriek skutočnosti, že táto osoba v uvedenom členskom štáte pred uvedenými dobami starostlivosti ani bezprostredne po nich neplatila príspevky.

Podpisy